

РАХМАНІНОВСЬКА СТОЛИЦЯ

ДО ЮВІЛЕЮ Х МІЖНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЮ
«С. РАХМАНІНОВ ТА УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА»
НА ЧЕСТЬ 135-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
С. В. РАХМАНІНОВА

«Рахманіновська столиця» – так неочікувано був названий Харків Міністром культури і масових комунікацій Російської Федерації О. С. Соколовим у вітаннях Дев'ятому та Десятому Рахманіновським фестивалям, за що щиро вдячуємо.

Надамо йому слово.

ОРГАНИЗАТОРАМ, УЧАСТНИКАМ И ГОСТЯМ ІХ МЕЖДУНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЯ «С. РАХМАНИНОВ И УКРАИНСКАЯ КУЛЬТУРА»

Сердечно приветствую организаторов, участников и гостей Международного фестиваля «С. Рахманинов и украинская культура», который уже в девятый раз собирает поклонников искусства этого гениального музыканта на гостеприимной Слобожанской земле.

Пройдя славный путь, Фестиваль превратился в престижный музыкальный форум украинской и российской музыкальной культуры и стал одним из символов единства славянского мира.

Фестиваль вошел в программу Всемирного Рахманиновского общества, а его участниками регулярно становятся известные артисты.

Проходящие в рамках Фестиваля концерты, Международный конкурс вокалистов имени Ивана Алчевского, мастер-классы, оперные и театральные спектакли, выставки, научно-теоретический симпозиум, а также издание сборников трудов «С. Рахманинов: на переломе столетий» делают Харьков поистине «Рахманиновской столицей».

Уверен, майские музыкальные мероприятия, объединенные именем великого Сергея Рахманинова, бесспорно, станут ярчайшим событием культурной жизни наших двух стран!

Желаю подлинного вдохновения, творческих успехов и новых достижений!

*Министр культуры и массовых коммуникаций
Российской Федерации
А. С. Соколов*

**ПРИВЕТСТВИЕ МИНИСТРА КУЛЬТУРЫ И МАССОВЫХ КОММУНИКАЦИЙ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ А. С. СОКОЛОВА
В АДРЕС МЕЖДУНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЯ
«СЕРГЕЙ РАХМАНИНОВ И УКРАИНСКАЯ КУЛЬТУРА»
Харьков, 18 – 26 апреля 2008 г.**

**Уважаемые участники и организаторы X Международного фестиваля
«Сергей Рахманинов и украинская культура»! Дорогие друзья!**

Искренне приветствую участников и гостей юбилейного X Международного фестиваля «Сергей Рахманинов и украинская культура», который ежегодно проводится в Харькове.

За эти годы Фестиваль, осуществляющий важную и благородную миссию проводника российско-украинских и мировых музыкальных достижений, стал настоящим праздником для всех ценителей и почитателей таланта Сергея Рахманинова, сделав Харьков **подлинно «Рахманиновской столицей».**

Выдающийся пианист, композитор и дирижер С.Рахманинов заслуженно считается одним из крупнейших музыкантов рубежа 19-20 вв. Его исполнительское мастерство и творчество отличают феноменальная техника, певучая глубина тона, жизненная правдивость, демократическая направленность, одухотворенность и эмоциональная полнота художественного воплощения музыкальных произведений. Неповторимые черты творческой индивидуальности этого великого музыканта запечатлелись в многочисленных произведениях.

Духовные произведения С. Рахманинова представляют собой вершину развития направления русской церковной музыки, начатого сочинениями П. Чайковского, С. Танеева, А. Гречанинова и других известных композиторов и требующего особого исполнительского мастерства.

Проведение таких акций, как X Международный фестиваль «С. Рахманинов и украинская культура», в рамках которого проходят Международный конкурс вокалистов имени Ивана Алчевского, концерты и мастер-классы, наконец, научный симпозиум с последующим изданием трудов «С.В.Рахманинов: на переломе столетий», в значительной степени способствует изучению и постижению богатейшего музыкального и идейно-художественного наследия С.Рахманинова, необычайно значимого для дальнейшего развития культуры двух великих народов России и Украины.

*Министр культуры и массовых коммуникаций
Российской Федерации
А. С. Соколов*

Ще раніше наш гість – видатний музикознавець, доктор мистецтвознавства, професор Московської державної консерваторії імені П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв Росії **Валентина Миколаївна Холопова** висловила подяку Оргкомітету Фестивалю і наукового симпозіуму, учасницею якого вона була, надавши честь відкриттям фестивального Університету.

В ОРГКОМИТЕТ И ДИРЕКЦИЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЯ «СЕРГЕЙ РАХМАНИНОВ И УКРАИНСКАЯ КУЛЬТУРА»

Приветствие

Международному фестивалю и Научному симпозиуму – 2006 года

Международный фестиваль «Сергей Рахманинов и украинская культура», регулярно проходящий в Харькове, включающий в себя научный симпозиум и серию концертов, является **основным европейским центром изучения творчества великого композитора и пианиста *Сергея Васильевича Рахманинова***. **Миссию Харькова трудно переоценить**, поскольку музыку Рахманинова, казалось бы, давно ставшую хрестоматийной и досконально изученной, продолжают по-новому прочитывать талантливейшие современные музыканты разных стран, она является неизменным предметом культа у молодых пианистов, в частности, поступающих в Московскую консерваторию. И в XXI веке, по закону диалектической спирали перекликающимся с романтизмом, у музыки композитора появляется новое дыхание.

Из моих недавних впечатлений – такая интерпретация Владимиром Спиваковым «Симфонических танцев», где выявлена трагическая патетика Страшного суда, – тема, оставшаяся за бортом в догматические советские времена. Необычайно поражает вчувствованность в фортепианную музыку Рахманинова студентов Московской консерватории. В моем предмете «Теория музыкального содержания» студенты I курса отбирали для рассказа с собственной игрой свои любимые произведения – и это были Первый и Четвертый концерты, Вторая фортепианная соната, Этюды-картины, исполненные с удивительной глубиной личного романтического переживания.

Свежие по выразительности трактовки рахманиновской музыки звучат на концертах харьковского Международного фестиваля (из того, что мне довелось услышать). Значительную лепту вносят и научные публикации – сборники статей №1 – 2 (составитель – профессор, заслуженный деятель искусств Украины Л. Н. Трубникова).

Почитаю за честь приветствовать участников и желать успеха **прекрасной культурной акции в Харькове** – Международному фестивалю и научному симпозиуму «Сергей Рахманинов и украинская культура» 2006 года. **Культура и музыка делают всех нас едиными!**

*Доктор искусствоведения,
профессор Московской государственной
консерватории им. П.И. Чайковского,
заслуженный деятель искусств России
В. Н. Холопова.*

Міжнародний фестиваль «С. Рахманінов та українська культура» був заснований в Харкові (Україна) в 1998, оголошеному ЮНЕСКО роком Сергія Рахманінова у зв'язку зі святкуванням 125-річчя від дня народження геніального композитора, піаніста і диригента.

Міжнародний фестиваль на честь видатного Музиканта, за задумом улаштувачів, покликаний стати свідомством дружби слов'янських культур, відродити і зміцнити статус Харкова як одного з найбільших духовних центрів України, а також сприяти активному процесу інтеграції української культури в світовий культурний простір.

Це *свято музики*, освячене Його Високпреосвященством Митрополитом Харківським і Богодуховським *Владикою Никодимом*, отримало всесвітнє визнання і може бути охарактеризовано висловами видатних людей сучасності.

Министр иностранных дел России Игорь Иванов:

«Рахманиновский Фестиваль в Харькове – наглядное и яркое подтверждение того, что глубокие корни, связывающие историю и культуру наших стран, продолжают питать вдохновением и ныне живущие поколения россиян и украинцев» (2001 г.).

Голова правління Українського фонду культури, Народний депутат України, академік НАН України, Борис Олійник:

«Українському фонду культури та столичній мистецькій громаді було приємно дізнатися про велику творчу роботу, що проводиться в Харкові у рамках Міжнародного Фестивалю „Сергій Рахманінов та українська культура“... Широка палітра Фестивалю – симфонічні концерти, наукові симпозиуми, вечори фортепіанної музики, хорові співи і особливо участь у ньому молодих талантів, свідчать про його подальшу перспективу... Впевнені, що участь в них видатних діячів культури Росії та України вчергове засвідчує спорідненість культур братніх народів. Прийміть найщиріші привітання від мене особисто та всієї добродійної громади Українського фонду культури» (2003 г.).

Чрезвычайный и полномочный посол Российской Федерации в Украине, специальный представитель президента Российской Федерации по развитию торгово-экономических отношений с Украиной В. С. Черномырдин:

«Нынешний фестиваль проходит в знаменательный год 130-летия со дня рождения великого русского композитора Сергея Васильевича Рахманинова, творческая жизнь которого самым тесным образом была также связана и с Украиной. Ваш Фестиваль – достойное музыкальное приношение С.В.Рахманинову, столь любившему эту землю и немало сделавшего для развития украинской культуры и искусства. Добра Вам и счастья, дорогие друзья! Радости от общения с вечной и неувядаемой музыкой С.В.Рахманинова» (2003 г.).

Президент Всемирного рахманиновского общества, лауреат Международных конкурсов Владимир Ашкенази (Лондон – Женева):

«От всей души приветствую Рахманиновский фестиваль 2004 года! Желаю всем участникам и организаторам большого успеха! Хочу надеяться, что это замечательное начинание будет с нами долгие годы».

У 2004 році за оригінальність концепції та високий художній рівень її втілення, професіоналізм і плідний внесок в *процес інтеграції української культури в світовий культурний простір* Міжнародний Фестиваль «С.Рахманінов та українська культура» і його директор – *Лариса Трубникова* – були прийняті в члени Всесвітнього Рахманіновського товариства (президія в Лондоні) і з тих пір знаходяться під його егідою.

Про цю подію було написано у журналі «Rachmaninoff Society Newsletter» № 58 (May, 2004): «From Kharkov, Russia (! – Л. М.), we a very honoured to welcome Mrs. Larisa Trubnikova. The name will be familiar from Rachmaninoff's family correspondence and Mrs. Trubnikova is indeed related to Rachmaninoff. She has established a Rachmaninoff Festival at Kharkov which she has run for seven years». Дивовижно, несподівано ці припущення про родинні зв'язки Трубнікових та Рахманінових підтвердились.

Знаковою подією міжнародного визнання Рахманіновського фестивалю стало також запрошення президентом Всесвітнього Рахманіновського товариства *Володимиром Ашкеназі* директора та художнього керівника Фестивалю «С. Рахманінов та українська культура» – Л. М. Трубнікової – бути почесним гостем на Всесвітніх Рахманіновських форумах в Амстердамі (2006) та Нью-Йорку (2007).

Natalie Wanamaker – правнучка С. В. Рахманінова, постійний делегат конференцій – розмістила афіші, буклети, книги, аудіо і відеоматеріали фестивалів «С. Рахманінов та українська культура» в культурному центрі «Сергій Рахманінов», що знаходиться в Costa Rica.

Повертаємося до щирих вітань друзів Фестивалю:

Директор ІУ «Рахманиновский центр» Управления культуры Тамбовской области С. В. Костюкова:

«Уважаемые коллеги и почитатели творчества С.В.Рахманинова! Рады приветствовать очередной ежегодный Рахманиновский фестиваль, проходящий на украинской земле. Отсюда, с Тамбовщины – духовной родины Рахманинова... мы хотим надеяться, что Рахманиновский фестиваль в городе Харькове послужит на благо расцвета и укрепления классических основ отечественного искусства, составляющего источник духовного развития наших стран» (2005 г.).

**ВІТАННЯ
НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ПОВНОВАЖНОГО ПОСЛА УКРАЇНИ В РОСІЇ,
ГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ ПЕРШОГО МІЖНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЮ
«С. РАХМАНІНОВ ТА УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА» О. О. ДЬОМІНА
ВОСЬМОМУ МІЖНАРОДНОМУ ФЕСТИВАЛЮ
«С. РАХМАНІНОВ ТА УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА».**

Дорогі друзі!

Щиро вітаю гостей і учасників VIII Міжнародного фестивалю “Сергій Рахманінов та українська культура”.

Вісім років тому до 125-річчя від дня народження геніального композитора, піаніста і диригента в Харкові вперше були проведені 17 чудових концертів, які започаткували нову мистецьку подію, нині знану не тільки в Україні, Росії, а й в світі.

Поява фестивалю саме у Харкові – духовному та культурному центрі України – була очікувана. Бо загальновідома плідна дружба Великого Маестро з українськими талановитими митцями, що зміцнила міжнародні зв'язки та високо піднесла роль української культури в європейському контексті.

Поздоровляю фестиваль з внесенням його у Всесвітній реєстр Рахманіновських фестивалів, а його директора Ларису Трубінову – з вступом у Всесвітнє Рахманіновське товариство. Культура Харкова, Слобожанщини та України виходить на світовий рівень!

Бажаю Рахманіновському фестивалю в рідному Харкові процвітання на благо взаєморозуміння, дружби та духовної соборності українського та російського народів.

*Надзвичайний та повноважний посол
України в Росії. Голова оргкомітету
I Міжнародного фестивалю
“Сергій Рахманінов
та українська культура”
О. О. Дьомін*

**ВІТАННЯ
НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ПОВНОВАЖНОГО ПОСЛА УКРАЇНИ В РОСІЇ,
ГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ ПЕРШОГО МІЖНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЮ
«С. РАХМАНІНОВ ТА УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА» О. О. ДЬОМІНА
ДЕВ'ЯТОМУ МІЖНАРОДНОМУ ФЕСТИВАЛЮ
«С. РАХМАНІНОВ ТА УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА».**

Шановні друзі!

Щиро вітаю Харків з відкриттям ІХ Міжнародного фестивалю “С. Рахманінов та українська культура” – чудовим святом дружби та духовної соборності українського і російського народів.

Сергій Рахманінов, Іван Алчевський, якому присвячений вже Четвертий Міжнародний конкурс вокалістів “Алчевський-дебют” – це знакові фігури світового мистецтва ХХ та ХХІ століть. А приклад їх творчої співдружності є заорукою подальшого розквіту культур слов'янських народів.

Бажаю конкурсантам здобуття нових вершин майстерності, а учасникам Фестивалю – творчого натхнення та насолоди перлинами світової музичної скарбниці.

*Надзвичайний та повноважний посол
України в Росії. Голова оргкомітету
І Міжнародного фестивалю
“Сергій Рахманінов
та українська культура”
О. О. Дьомін*

ДИРЕКЦИИ, ОРГКОМИТЕТУ, УЧАСТНИКАМ И ГОСТЯМ
ДЕСЯТОГО ЮБИЛЕЙНОГО МЕЖДУНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЯ
«С. РАХМАНИНОВ И УКРАИНСКАЯ КУЛЬТУРА» И ПЯТОГО МЕЖДУ-
НАРОДНОГО СИМПОЗИУМА
«С. РАХМАНИНОВ НА ПЕРЕЛОМЕ СТОЛЕТИЙ» 2008 ГОДА

ПРИВЕТСТВИЕ

Следует бесконечно восхищаться инициативами музыкантов и общественных деятелей Харькова, с таким огромным энтузиазмом и размахом исполняющих и изучающих наследие великого композитора, пианиста и дирижера, несравненного патриота своей большой Родины – Сергея Васильевича Рахманинова. В год 135-летия со дня рождения Рахманинова и 10-летия вашего международного фестиваля следует по праву признать: **Харьков – главный в Европе центр по сохранению в истории и современности творчества этого музыкального гения.**

Феномен Рахманинова как композитора XX века не перестает изумлять: как мог состояться автор музыки такого стиля, почти XIX века, в эпоху творчества Прокофьева, Стравинского, Шенберга, Веберна? Причина, думаю, и в феноменальной одаренности музыканта, который мог позволить себе сделать свой собственный стилиевой выбор. И еще – в неотъемлемости его от отечественной традиции, от чувства культуры и души своей Родины. Ведь Чайковский, чьим преемником принято считать Рахманинова, открыл музыке такой широкий и совершенный мелос, что это музыкальное дыхание не могло вдруг остановиться на пороге XX века – оно требовало своего естественного продолжения. Рахманинов и стал гем миссионером музыкального мелоса, который насытил им всю свою музыку, принеся XX веку бесценное сокровище.

Почитаю за честь приветствовать участников прекрасной культурной акции в Харькове в честь Сергея Васильевича Рахманинова. Пусть объединяют нас единой лигой широчайшие мелодии Рахманинова!

*Доктор искусствоведения,
профессор Московской государственной консерватории
им. П.И. Чайковского,
заслуженный деятель искусств России,
кавалер Ордена Дружбы.
В. Н. Холопова,*

***

Таким чином, Рахманінівський фестиваль – це масштабна культурологічна акція, що включає концерти, Міжнародний конкурс вокалістів імені Івана Алчевського (МКВІА), конкурс молодих вокалістів «Алчевський-дебют» (МКВІА-д), майстер-класи, художні виставки, теоретичний симпозіум «С. Рахманінов: на зламі століть» з подальшим виданням наукових збіроч.

Крецендуєчий інтерес музичної громадськості до «Рахманіновських днів» у Харкові обумовлений оригінальністю концерції, рівнем її художнього втілення та програмами Фестивалів.

Фігура *Сергія Васильовича Рахманінова* – знакова для розвитку світової і, особливо, української музичної культури. До цього ж, внесок Маєстро – адміністративний і фінансовий – виявився **вирішальним** при відкритті Київської консерваторії. І зараз її центральні сходи прикрашає панно з присвяченням: «Сергію Васильовичу Рахманінову від Національної академії України імені П. І. Чайковського і від українського товариства С. В. Рахманінова з вдячністю за сприяння в реорганізації Київського музичного училища в консерваторію». Так було започатковано вищу музичну професійну освіту в Україні.

Неодноразово піаніст приїжджав до Харкова, більш того: свій перший клавірабенд він зіграв саме в нашому місті. Під час літнього відпочинку в Лебедині Харківської губернії (нині Сумської області) в 1893 році композитором були написані симфонічна поема «Утес», фантазія для 2-х фортепіано, духовний хоровий концерт «В молитвах неусыпающую Богородице», дві п'єси для скрипки з фортепіано, шість романсів, два з яких на слова Тараса Шевченка, та ін. У Харкові в період з 1892 року і до свого від'їзду з Росії в 1917 році Рахманінов побував з концертами 13 разів, зокрема з *Михайлом Слоновим* – відомим співаком-харків'янином. Сергій Васильович був дружний з директором Харківського відділення Імператорського Російського музичного товариства *Іллею Слатіним* – диригентом, педагогом, піаністом, а також з відомою харківською сім'єю *Ллчевських*, представники якої займалися активною меценатською, культурною і просвітницькою діяльністю і зробили неоцінний внесок в розвиток вітчизняної культури. Всі, з ким зустрічався Сергій Рахманінов, залишили про нього теплі спогади. А про його харківські виступи було написано безліч чудових статей в газетах «Харьковские губернские ведомости», «Южный край», «Утро».

Віддаючи дань чудовим творчим і особистим відносинам, які склалися у музиканта з харків'янами, закоханість С. В. Рахманінова в геній українського народу, велич і красу української пісенності, столиця Слобожанщини присвятила вже **десять** міжнародних фестивалів «С. Рахманінов та українська культура» великому маєстро, а також зміцненню і розвитку російсько-українських культурних зв'язків. Творчість С. В. Рахманінова залишила глибокий плідний слід в світовому і українському мистецтві, що підтверджується широкою амплітудою концертних програм Рахманіновського фестивалю – від класики до джазу.

А зараз нагадаємо трохи історії...

Міжнародний фестиваль «С. Рахманінов та українська культура» засновано в Харкові у 1998 р., оголошеному ЮНЕСКО роком Сергія Рахманінова у зв'язку зі святкуванням 125-річчя від дня народження великого композитора, піаніста і диригента. За роки існування Фестивалю в його концертах прийняла участь

величезна кількість виконавців, зокрема зі світовим ім'ям. Серед них піаністи: переможець Першого конкурсу С. Рахманінова (м. Москва), лауреат міжнародних конкурсів В. А. Моцарта (м. Зальцбург, Австрія) і Ф. Бузони (м. Больцано, Італія) **Андрій Писарєв**; лауреат міжнародних конкурсів в Дубліні (Ірландія), ім. Алессандро Каса-гранде (Італія), володар другої премії на XII міжнародному конкурсі ім. П. І. Чайковського **Олексій Набіулін**; лауреат Міжнародного конкурсу королеви Єлизавети (м. Брюссель) **Сергій Юшкевич**, а також лауреат міжнародних конкурсів, піаніст з Франції **Себастьян Корню** та багато інших. Підкреслимо факт першого виконання в Україні чудовим російським музикантом, переможцем міжнародних конкурсів **Олександром Гіндіним** Четвертого концерту С. Рахманінова в маловідомій авторській редакції. Через п'ять днів цей же концерт **О. Гіндін** з приголомшуючим успіхом виконав в Карнегі-хол з Лондонським симфонічним оркестром під управлінням **Володимира Аишеназі**.

Справжнім святом для меломанів, творчою знахідкою Фестивалю став цикл «**Всі фортепіанні концерти Рахманінова**». Цей унікальний проект був здійснений учнями Харківської середньої спеціальної музичної школи-інтернату (ХССМШ-і), лауреатами і дипломантами міжнародних конкурсів – **Олексієм Колтаковим**, **Олексієм Ємишовим**, **Євгеном Ухановим** і **Олександром Гаврилюком** під керівництвом професора **Віктора Макарова**.

Привабливою рисою творчої зовнішності фестивалю є обов'язкове запрошення до участі в ньому молодих талантів поряд з визнаними майстрами мистецтва. У кожному фестивалі традиційними стали виступи лауреатів і дипломантів міжнародних конкурсів – вихованців Харківської середньої спеціальної музичної школи-інтернату (директор – заслужений діяч мистецтв України **Валерій Алтухов**, завідувач фортепіанним відділом – **Світлана Захарова**).

Фестиваль активно співробітничав з **Міжнародним конкурсом юних піаністів Володимира Крайнева** і **Міжнародним конкурсом піаністів пам'яті Володимира Горовиця**. Піаністи, переможці цих престижних музичних змагань, виступали з клавирабендами і у супроводі симфонічного оркестру. Так, концерт лауреатів III Міжнародного конкурсу молодих піаністів пам'яті В. Горовиця справедливо можна вважати справжньою прикрасою «параду» музичних вечорів на Другому фестивалі (1999 рік). Третій Рахманіновський (2000 рік) було відкрито виступом лауреата V конкурсу В. Крайнева **Дмитра Оніщенка**, який в 2001 році став переможцем IV конкурсу пам'яті В. Горовиця, а в 2003 році отримав V премію на конкурсі П. І. Чайковського; і виступом зірки світового піанізму **Ігоря Четуєва** (Німеччина), володаря Гран-прі III конкурсу В. Крайнева, що блискуче виконав концерт для фортепіано з оркестром № 1 Д. Шостаковича; у Четвертому фестивалі виступив лауреат міжнародних конкурсів **Андрій Ярошинський**, що здивував усіх пишністю концерту для фортепіано з оркестром № 1 М. Равеля.

Дев'ятнадцять талановитих диригентів приймали участь у Фестивалі. Серед них: заслужений діяч мистецтв України **Рашид Нігматуллин**, **Гавріель Хейне** (США), **Олександр Шадрін** (Росія), Народний артист України **В'ячеслав Редя**, Народний артист України **Анатолій Калабухін**, заслужений діяч мистецтв

України **Сурен Кочарян**, заслужений діяч мистецтв України **Герман Макаренко**, заслужений діяч мистецтв України **Микола Сукач**, заслужений діяч мистецтв України **Борис Міхеєв**, заслужена артистка України **Вікторія Жадько** та ін. В їх талановитій інтерпретації прозвучали симфонії С. Рахманінова, кантата «Весна» (вперше у Харкові), «Симфонічні танці», «Три російські пісні» (вперше у Харкові), симфонії П. Чайковського та ін.

Величезний внесок в Рахманіновський фестиваль зроблено колективом академічного симфонічного оркестру Харківської обласної філармонії під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Міжнародного конкурсу **Юрія Янка.**

З музичних прем'єр слід пригадати концерти з творів **Сергія Прокоф'єва**, **Дмитра Шостаковича**, а також концерт пам'яті видатного українського композитора, Народного артиста України **Віталія Губаренка**, проникливо проведений академіком **Маріною Романівною Черкашиною-Губаренко**.

У концертах проекту «**Хоровий Олімп**» Фестивалю брали участь: унікальний ансамбль староруської музики «Сирін» (м. Москва) під керівництвом **Андрія Котова**; видагний колектив камерного хору «Київ» (м. Київ) під керівництвом заслуженого артиста України **Миколи Гобдича**; лауреат 1-го Всеукраїнського конкурсу хорових колективів ім. М. Леонтовича Камерний хор харківської філармонії (художній керівник і диригент – народний артист України, Лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, професор **В'ячеслав Палкін**); хор Харківської державної академії культури (художній керівник і диригент – заслужений діяч мистецтв України, академік **Василь Ірха**); лауреат міжнародного конкурсу церковної православної музики хор Свято-Покровського монастиря (регент – **Василь Бойко**); лауреат міжнародних фестивалів ансамбль духовної музики «Сретєньє» (художній керівник – **Ігор Сахно**); хор оперної студії Харківського державного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (художній керівник – заслужений діяч мистецтв України **Наталія Белік**); чудові дитячі хори Харкова, серед них – «Весняні голоси» (художній керівник – заслужений діяч мистецтв України **Сергій Прокопов**), хор хлопчиків ХССМШ-і (художній керівник – **Олексій Кошман**).

Особливо підкреслимо виступ студентського хору Харківського державного інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського, який підготував до закриття V фестивалю «Всенощное бдение» С. Рахманінова і патхенню його виконав (керівник – лауреат міжнародного конкурсу **Андрій Сиротенко**, соліст – лауреат міжнародних конкурсів, соліст Большого театру **Максим Пастер**).

У Фестивалі прозвучали всі опери С. Рахманінова. Оригінальністю відмічена постановка опери С. Рахманінова «Скуний лицар» в Харківському театрі ляльок імені В. Афанасьєва. Незвичайна «лялькова» версія музичного спектаклю була здійснена за ідеєю директора фестивалю студентами Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України **Леоніда Попова**. Ця ж опера мала вокально органне втілення, де автор проекту – лауреат міжнародних конкурсів **Станіслав Калінін**, соліст – **Ігор Сахно**.

Нарешті, в V Рахманіновському було здійснено ще один прекрасний задум – «Всі романси С. Рахманінова» під керівництвом завідувача кафедри концертмейстерської майстерності Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського, лауреата міжнародних конкурсів, заслуженого діяча мистецтв України **Євгенія Никітської**.

Як художній феномен свого часу, фестиваль «С. Рахманінов та українська культура» сприяє народженню нових творчих проєктів усередині себе: так з'явилися міжнародні конкурси вокалістів імені Івана Алчевського (соратника С. В. Рахманінова і сценічного партнера Ф. І. Шаляпіна) і «Алчевський-дебют», які відродили ім'я видатного всесвітньовідомого українського співака харків'янина.

Запам'ятались слухачам фортеп'янні вечори проєкту «С. Рахманінов і джаз» з постійним джазовим виконавцем лауреатом міжнародних конкурсів – Сергієм Давидовим.

Блискавичні виступи артистів Палацу студентів Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (директор заслужений діяч культури К. Шердіц) – оркестра духових інструментів (диригент – заслужений артист України **Володимир Скрипчук**) зі спеціально підготовленими програмами (солісти: заслужений артист України **Гаррі Сет'ян**, лауреати Міжнародних конкурсів **Світлана Сідорова**, **Наталія Білоусова**; заслужені працівники культури України славетне тріо бандуристок «Купава» у складі **Олени Гізімчук**, **Тетяни Слюсаренко та Юлії Меліхової**; переможець IV Міжнародного конкурсу вокалістів «Алчевський-дебют» **Сергій Заміцький** та інші). Чудовим був концерт оркестра народних інструментів Харківського державного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (диригент – заслужений діяч мистецтв України, професор **Борис Міхеєв**). Це нові «звукові поля» Фестивалю, новотемброві звучання творів С. Рахманінова.

Згідно з концепцією Фестивалю, в ньому працює «фестивальний університет», де видатні музикознавці різних країн знайомлять слухачів із сучасним рівнем розвитку музикології. Честь відкриття «університету» належить заслуженому діячу мистецтв Росії, доктору мистецтвознавства, професору Московської державної консерваторії імені П. І. Чайковського **Валентині Миколаївні Холоповій**. Ми також вдячні за чудові майстер-класи, які стали знаковими подіями Міжнародного симпозіуму «С. Рахманінов: на злам століть», доктору мистецтвознавства, професору Московської державної консерваторії імені П. І. Чайковського **В'ячеславу В'ячеславовичу Медушевському** та професору Ростовської державної консерваторії імені С. В. Рахманінова **Наталії Вікторівні Бекетовій**.

Окремо скажемо про Десятий ювілейний міжнародний фестиваль-конкурс «С. Рахманінов та українська культура» – «музичне приношення» великому російському композитору від харків'ян в день його 135-го дня народження. Організатори Фестивалю: **Благодійний фонд на честь сім'ї Алчевських** за підтримки Міністерства культури і туризму України, Харківської обласної державної адміністрації, Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого,

в співдружності з Харківською обласною філармонією, Харківською середньою спеціальною музичною школою-інтернатом, за сприяння Національної Спільки композиторів України, Національної Всеукраїнської музичної спілки, Харківської організації Національної Спільки художників України.

Мета Фестивалю – відродження і розвиток традицій вітчизняної культури, інтеграція української культури в світовий культурний простір, соборне єднання культури слов'янських народів.

Почесними гостями Десятого ювілейного фестивалю були: **Єрмаков Олександр Іванович** – директор музею-садиби С. В. Рахманінова «Івановка» (Тамбовська область); **Ger van Caspel** та **Fride Caspel** (Нідерланди) – адміністратори Всесвітнього Рахманіновського товариства; **Larisa Novitsky** (Канада) – кандидат психологічних наук, професор Університету Торонто, член New York Academy of science, член Canadian Psychological Association, директор музичного коледжу в м. Торонто, член Всесвітнього Рахманіновського товариства; **Медушевський В'ячеслав В'ячеславович** – доктор мистецтвознавства, професор Московської державної консерваторії; **Бекетова Наталія Вікторівна** – кандидат мистецтвознавства, професор Ростовської державної консерваторії.

Відзначимо, що **Larisa Novitsky** – мабуть, єдиний спеціаліст у світі в галузі питань впливу музики на здатність мозку до поглинання кисню. Вона, спираючись на отримані нею за 30 років дослідницької діяльності експериментальні дані, науково пояснила причини позитивного цілючого впливу класичної музики на спроможність людини до інтелектуальної діяльності та обґрунтувала страшні наслідки – від підвищеного тиску до ряду хронічних захворювань та фізіологічного виродження, – які провокує захоплення поп-музикою. Її доповідь на фестивальному симпозіумі привернула особливу увагу слухачів до великої місії музичного мистецтва в екології людського життя.

Олександр Єрмаков – справжній великий ентузіаст, саме завдяки зусиллям якого було відновлено маєток С. Рахманінова в Івановці. Під час урочистого відкриття «Рахманіновських днів» він подарував Фестивалю новітні публікації про С. Рахманінова, що були видані в Росії в останні роки, а Ларису Трубікову – генерального директора Фестивалю – О. І. Єрмаков нагородив почесною грамотою від управління культури Тамбовської області за плідну діяльність у розповсюдженні духовного спадку геніального російського композитора. На симпозіумі Олександр Іванович розповів надзвичайно цікаві факти про життя і творчість С. В. Рахманінова та, посилаючись на невідомі широкому колу фахівців архівні матеріали, спростував деякі сталі штампи «рахманіани».

З захопленням сприйняли «Рахманіновські дні» і нідерландські гості – **Ger** та **Fride Caspel**, які багато знали про Фестиваль, та, приїхавши до Харкова, все одно були вражені та приємно здивовані талановитістю наших музикантів, теплотою та щирістю, що відчувались у виконанні музики і в простому людському спілкуванні.

Знаменними стали присутність на концерті 22 квітня (з циклу «Усі фортепі-

анні концерти С. Рахманінова» – 18, 22 та 26 квітня) та вітання Фестивалю посла Нідерландів *Рона Келлера*, котрий спеціально приїздив з Києва послухати піаніста *Олексія Набіуліна*.

Ger van Caspel особливо відзначив насиченість та різноманітність фестивальної програми, про яку варто розповісти докладніше.

Ювілейний Десятий Рахманіновський фестиваль урочисто відкрився 18 квітня о 19:00 у залі Палацу студентів Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого.

Винятковість програми Фестивалю цього року полягала в наступному:

- вперше в Україні ОДИН СОЛІСТ і один оркестр виконали всі чотири концерти для фортепіано з оркестром і «Рапсодію на тему Паганіні» С. В. Рахманінова. Це: зірка російського піанізму, лауреат XII Міжнародного конкурсу піаністів імені П. І. Чайковського *Олексій Набіулін*; академічний оркестр Харківської обласної філармонії під управлінням заслуженого діяча мистецтв України, лауреата міжнародного конкурсу *Юрія Янка* та заслуженого діяча мистецтв України, лауреата міжнародного конкурсу *Миколи Сукача*. Воістину подвижницька діяльність соліста і харківського оркестру! Нагадаємо, що в рамках Першого Рахманіновського фестивалю в 1998 році був здійснений аналогічний проект, але у виконанні чотирьох учнів Харківської середньої спеціальної музичної школи-інтернату, це: *О. Колтаков, О. Ємцов, Є. Уханов, О. Гаврилюк*.

- вперше на Фестиваль приїздили солісти «Центру оперного співу Галини Вишневської».

- вперше у Харкові професор Московської державної консерваторії імені П. І. Чайковського *Савельєва Олена Павлівна* (заступник по учбовій частині «Центру оперного співу Галини Вишневської») провела прослуховування молодих вокалістів Харкова з метою відбору їх на стажування в «Центр». Результатом цього стало запрошення до роботи в Центрі *Вероніки Погребної-Лялікової* – лауреата спеціальних відзнак Міжнародного конкурсу «Алчевський-дебют».

- вперше у Фестивалі виступав ансамбль *ManSound* – А Cappella Experts – з ексклюзивною програмою «Від Й. С. Баха до Стива Вандера». Предиктом до початку концерту стало звучання ансамблю «ДіксіГлобус» Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (керівник ансамблю – *Вадим Мاستинський*).

Константа Фестивалю – вірність обраній концепції, яка, до речі, визнана однією з оригінальніших Всесвітнім Рахманіновським товариством:

- цикл концертів духовної музики «**Хоровий Олімп**», учасниками якого на цей раз стали два чудові колективи – Хор Харківської державної академії культури під управлінням заслуженого діяча мистецтв України, академіка *Василя Ірхи* і Хор хлопчиків Харківської середньої спеціальної музичної школи-інтернату під управлінням *Олексія Кошмана*. Цей концерт було присвячено до дня народження **Його Високопреосвященства Митрополита Харківського і Богодухівського Никодима**.

- концерт-конкурс «**Музичний фейерверк**», учасниками якого традиційно

стали піаністи-вундеркінди Харківської середньої спеціальної музичної школи-інтернату, був присвячений 65-річчю школи. Почесними гостями та членами журі були *Ger van Caspel* (Нідерланди); *Олексій Набіулін* (Росія), *Олександр Єрмаков* (Росія), *Larisa Novitski* (Канада) та інші. Усі діти були визнані достойними звання переможця цього унікального концерту та в нагороду отримали чудові призи від Харківського ювелірного заводу.

- до 135-річчя від дня народження *Федора Івановича Шалаяніна* – видатного російського співака, друга і соратника С. В. Рахманінова – відбувся сольний концерт видатного баса сучасності, Народного артиста України, соліста Більшого Театра (Москва) і Національної опери України *Тараса Штонди* (до речі, приємно нагадати, що Тарас Штонда був переможцем Першого міжнародного конкурсу вокалістів імені Івана Алчевського в 1999 р., м. Харків, і з того часу став постійним учасником Рахманіновського фестивалю). Своєрідність цього концерту – в тембровій аурі звучання романсів С. В. Рахманінова в супроводі органу. Автор перекладень – лауреат міжнародних конкурсів, органіст *Станіслав Калінін*. Друге відділення концерту познайомило слухачів з новими творчими пошуками співака. Партію фортепіано в чудовому дуеті виконала концертмейстер Національної опери України, лауреат міжнародних конкурсів *Анастасія Титович*.

У Фестивалі проведено V Міжнародний науково-теоретичний симпозиум: «С. Рахманінов: на злам століть» (21 – 24 квітня), до участі в якому були запрошені видатні музикознавці України, Росії, Канади, США, Нідерландів, Естонії і Сербії. Традиційним і в цьому симпозиумі була робота «круглого столу» «Загальне і особливе в культурі», що проводився кафедрою культурології Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (завідувач кафедри – доктор філософських наук, професор *Лозовий Віктор Олексійович*). Відбулися майстер-класи всесвітньо відомих учених-музикознавців: доктора мистецтвознавства, професора Московської державної консерваторії *Медушевського Вячеслава Вячеславовича* та професора Ростовської державної консерваторії імені С. В. Рахманінова *Бекетової Наталії Вікторівни*. Запам'яталися зустрічі з директором музею-садиби С. В. Рахманінова «Івановка» *Єрмаковим Олександром Івановичем* та диригентом Чернігівської філармонії, заслуженим діячем мистецтв України *Миколою Васильовичом Сукачом*, який відкрив слухачам невідомі факти з життя та творчої спадщини Боргкевича.

Традиційно порадовали художники Харківської організації національної спілки художників України присвятили ювілею С. Рахманінова спеціальну виставку живописних полотен «Рахманіновська весна» (керівник проекту – *Володимир Носани*), яка мала чудовий разголос.

Дирекція Фестивалю висловлює подяку учасникам і гостям, особливу подяку – талановитому піаністу Олексію Набіуліну за чудову реалізацію проекту «Усі концерти С. Рахманінова».

Таким чином, Десятий Міжнародний ювілейний фестиваль «С. Рахманінов та українська культура», «Йдучи від серця до серця», виконав свою благородну просвітницьку та культурно-інтеграційну місію, закріпив статус своєрідного

осередку відродження і розвитку традицій вітчизняної та світової культури.

З кожним роком Фестиваль розширює свій «звуковий світ», збільшуючи коло шанувальників і друзів, а також географію учасників. Все вище піднімаючи планку професійного рівня, він приносить відчутну користь як величезний майстер-клас, як великий колокол пробуджує найкращі людські почуття.

Організатори фестивалю сподіваються, що і в новому тисячолітті геніальна музика великого Рахманінова, російських і українських композиторів збиратиме своїх прихильників на харківській землі, об'єднуючи людей високим пафосом добра і гуманізму. А глибоке коріння, що пов'язує історію і культуру України і Росії, продовжать жити патхненням творчі сили нинішніх поколінь українців і росіян.

«Рахманіновська столиця» України, як, нагадаємо, назвав Харків міністр культури і масових комунікацій Російської Федерації, доктор мистецтвознавства, професор О. С. Соколов, чекає своїх гостей і нових зустрічей з українським мистецтвом, творами світової скарбниці та музикою С. В. Рахманінова.

L. Trubnikova

“S. RAHMANINOV AND UKRAINIAN CULTURE” FESTIVAL

The International Festival, dedicated to the prominent Musician, as the organizers see it, is to witness the Slavonic cultures' friendship, to consolidate Kharkov's status as one of the biggest Ukrainian cultural centers and to help liven the process of Ukrainian culture's integration into the world's cultural space.

The International Festival “S. Rahmaninov and Ukrainian Culture” was founded in Kharkov, Ukraine, in 1998, which UNESCO announced the year of Sergey Rahmaninov in honor of the 125th anniversary of the brilliant composer, pianist and conductor's birthday.

The festival was organized by the Kharkov State Arts Institute named after I.P. Kotlyarevsky, the Charity Fund in Honor of the Alchevskys, the Center for Modern Art “New Stage”.

The name of the Great Master, who won glory and recognition all over the world, is closely connected with the Slobozhanshtchina and with Ukraine in general and Kharkov in particular. Mr. Rahmaninov went on tours to Kiev, Odessa, Poltava, and Yekaterinoslav (now – Dniepropetrovsk), was one of the organizers of Kiev Conservatoire. In Lebedin, the Kharkov gubernia (now – the Scummy region), during the summer holidays of 1893 S. Rahmaninov composed the symphony poem “The Cliff”, a fantasy for two pianos, the ecclesiastical choir concerto “A Prayer to the Holy Virgin”, two pieces for a violin and a piano, six romances (two were composed to the poems by Taras Shevchenko), etc. During the period of 1892-1917, till his emigration from Russia, Rahmaninov visited Kharkov 13 times, giving concerts. He was acquainted to Ilya Slatin, director of the Kharkov department of the Imperial Russian Musical Society,

---

a conductor, teacher, pianist, and also to the famous Kharkov family the Alchevskys, whose members took active part in the city's cultural life, were patrons of art and enlighteners. Everybody, who met Mr. Rahmaninov, spoke highly of him; his concerts in Kharkov received a lot of fascinating reviews in the *Kharkov Gubernskiy Vedomosti*, the *Yuzhny Kray*, and the *Utro*. The capital of the Slobozhanshtchina has dedicated five International Festivals "S. Rahmaninov and Ukrainian Culture" to the strengthening and development of Russian-Ukrainian cultural relations, paying homage to the wonderful creative and personal relationships between the musician and the Kharkovites, Rahmaninov's love of the genius of the Ukrainian people and the beauty and sublimity of Ukrainian songs.

The festival annually gathers its friends and admirers, putting into practice the idea of spiritual and musical unity. The historic list of its participants contains a number of distinguished names of the music world. One of the first places in it undoubtedly belongs to the remarkable Russian pianist **Andrey Pisarev**. He is the winner of the First International Rahmaninov Pianist Contest (Moscow, Russia), W.A. Mozart International Contest (Salzburg, Austria) and F. Busoni International Contest (Bolzano, Italy) laureate. At the last one he was also awarded the Mozart Prize. Andrey Pisarev, accompanied by Kharkov Youth Symphony Orchestra (conductor – Honored Art Worker **Rashit Nigmatulin**), opened the Festival with the performance of Rahmaninov's Second Concerto, which became a "sound symbol" of the Festival, and finally won the hearts of his Kharkov listeners by a most difficult solo program. That is why the exacting Kharkov audience enjoyed another meeting with the musician during the opening of a second Festival, in the frames of which he presented us with a marvelous execution of Rahmaninov's Third Concerto and *Rhapsody to Paganini's Theme*, accompanied by Bjelgorod Conservatoire Symphony Orchestra (conductor – Alexander Shadrin). According to the Festival's conception, all Rahmaninov's piano concertos were executed more than once. The Second Concerto was also executed by a Kharkovite Sergey Yushkevitch (1999), Queen Elizabeth International Contest (Brussels) laureate and Dmytry Onishtchenko (2000), laureate to a number of international contests.

We would also like to mention the first execution of S. Rahmaninov's Fourth Concerto (in a little known author's wording) by a prominent Russian musician Alexander Gindin. Five days later A. Gindin executed the same concerto in the Carnegie Hall with London Symphony Orchestra (conductor – Vladimir Ashkenasy, the World's Rahmaninov Society President) and gained a stunning success.

The series *All Rahmaninov's Piano Concertos* became a great occasion for music lovers, a creative godsend of the Festival. This unique project was carried out by Alexey Koltakov, Alexey Yemzov, Yevgeny Uhanov and Alexander Gavrilyuk, pupils of Kharkov Specialized Music Boarding Secondary School (KSMBSS), laureates and special prizes holders, under the supervision of a famous teacher Prof. Victor Makarov, Honored Art Worker. Unfortunately, that was their last performance in the native city before they left for Australia for good.

The Third Festival introduced a wonderful French pianist Sebastian Cornue, laureate to various international contests, who strongly desired to take part in the Festival

---

with a Klavierabend. Mr. Cornue impressed the audience by an impressionist understanding of the works of K. Debussy, M. Ravel and S. Rahmaninov and returned to Paris with piano works of Ukrainian composers, in which he got interested during his stay.

The tradition of solo concerts – A. Pisarev, S. Cornue – was carried on at the Fifth Festival by the following laureates to international contests: a famous Ukrainian pianist Irina Denisenko, who executed works by J.S. Bach, A. Skryabin and S. Rahmaninov, and A. Lyachovitch, the Fifth Gorovitz International Pianist Contest laureate, whose program comprised works by S. Rahmaninov and F. Liszt.

An attractive feature of the Festival's creative aspect is the obligatory invitation to participation of young talents, alongside with masters of art of standing reputation. Every Festival has traditional executions of laureates and prize winners of international contests – pupils of KSMBSS (director – Vitaliy Altuchov, Honored Art Worker of Ukraine, head of the piano department – Svetlana Zaharova, Honored Art Worker of Ukraine).

The Festival values its creative cooperation with the school. That is why the inauguration of the Fifth Festival (2003) was dedicated to the school's 60th anniversary. Former pupils took part in the concert: *Vladimir Nickonov*, laureate to numerous international contests (violoncello, Moscow), executed P. Tchaikovsky's *Variations on the Rocco Theme*, and **Anton Lubchenko** (piano, St.-Petesburg) dedicated to this occasion the first night of his *Second Concerto for a Piano and Orchestra*. By the way, Anton has dedicated his fourth piano concert to the VIth Festival. The anniversary festival was crowned by **Alexey Nabiulin's** enchanting execution of S. Prokofjev's *Second Concerto for a Piano and Orchestra* (Mr. Nabiulin is the 12th Tchaikovsky Contest laureate). In the VIth Rachmaninov competition Nabiulin brilliantly performed the Second forte-piano with orchestra concert of S. Rachmaninov despite solo concert with the program consisting of the F. Shubert, F. List, S. Rachmaninov works. The Kharkovites will long remember the young KSMBSS virtuosos' concerts, executed in honor of the great musicians: Vladimir and Regina Gorovitz, Mariya Yeshtchenko and others. Let's cite the names of the young musicians: D. Dashutina, H. Levchenko, D. Onishtchenko, E. Gasanov, A. Lubchenko, A. Korshakov, G. Sotnikova, N. Voyt, V. Gaiduk, M. Golovach, O. Yepaneshnikova, N. Zimina, N. Kalyuzhnaya, A. Naplekova, Y. Olhovskaya, D. Pashthcenko, V. Slativ, O. Fyodorova, O. Feigina, R. Chernichko, A. Genkin, A. Yaroshinsky and others.

The Festival actively cooperates with **Vladimir Kraynev** Young Pianists International Contest and **Vladimir Gorovitz** Young Pianists International Contest. Pianists, the winners of these prestigious music competitions, have produced Klavierabends and were accompanied by the symphony orchestra. In fact, the Third Vladimir Gorovitz Young Pianists International Contest laureates' concert can be justly considered a real adornment of the musical evenings "parade" at the Second Festival (1999). The Third S. Rahmaninov Festival was opened by **Dmitry Onishtchenko**, the Fifth Kraynev Contest laureate, the Fourth Gorovitz Contest winner (2001), the 5th prize holder at Tchaikovsky Contest; and **Igor Chetuyev** (Germany), the Third Kraynev Contest Grand-Pris winner, who brilliantly executed D. Shostakovitch's *First Concerto*

---

for a Piano with Orchestra. **Andrey Yaroshinsky**, laureate to numerous international contests, performed at the Fourth Festival and surprised everyone with his magnificent execution of M. Ravel's *First Concerto for a Piano and Orchestra*.

Another good tradition is carrying out various contests in the frames of the festival: for the best execution of one of Rahmaninov's piano pieces (1998) and for the best execution of a Ukrainian composers' piano miniature (1999), both of which were held on the grounds of the Chair for the Piano as Major at Kharkov State Arts Institute named after I.P. Kotlyarevsky (chairperson – Prof. **Natalya Melnikova**, Honored Arts Worker of Ukraine); for the best execution of S. Rahmaninov's vocal pieces (2000) and the competitions “**Alchevsky-debut**” starting 2003 year - annually, held on the grounds of the Chair for Solo Singing (chairperson – Prof. **Lyudmila Zurkan**).

In the frames of S. Rahmaninov Festival (1999), according to the program, the First Ivan Alchevsky Vocalists International Contest (FIAVIC) was realized (the patentee, as well as the author of the idea and conception – L.N. **Trubnikova**). This contest took place in the singer's native city – Kharkov. It returned to the culture of Ukraine a magnificent, but forgotten page of its history and had an enormous international response. The organizers asked outstanding musicians of the present to form the jury: the chairman – Prof. **Maty Palm** (Dean of the Vocal Department at the National Academy of Music, Estonia), the USSR State Prize laureate, People's artist of Estonia; vice-chairman of the jury – Prof. **Nickolay Ogrenitch** (Ukraine), People's artist of Ukraine, corresponding member of the Academy of Arts of Ukraine, President of Odessa Conservatoire; Prof. **Yury Grigoryev** (Moscow Conservatoire, Russia), Ph.D. in Art Criticism, People's artist of Russia, the Bolshoi Theater soloist and the opera artistic instructor; Prof. **Michay Muntyan** (Moldova), People's artist of the USSR, the State Prize laureate, chairman of the Chair for Solo Singing and Opera Art at the Academy of Arts of Moldova, a soloist at the Moldavsky Opera and Ballet Theatre; Prof. **Bronislav Yatich** (the Academy of Music of Serbia, Yugoslavia) – opera soloist at the Serbian People's Theatre in the town of Novo-Sad; Prof. **Zoya Hristitch** (National Academy of Music) – People's Artist of Ukraine, President of Solomiya Krushelnitzkaya Fund; Prof. **Tamara Veske** (Kharkov State Arts Institute) – Honored Arts Worker, a distinguished teacher; Prof. **Vasiliy Navrotsky** – Honored Artist of Ukraine, Odessa Opera Theatre soloist, chairman of the Chair for Opera Singers Preparation at Odessa Conservatoire; **Lyudmila Kolos** – Honored Artist of Byelarus, a soloist at the National Opera Theatre, Assistant Professor at the National Academy of Music; Prof. **Valentina Arkanova** (Kharkov State Arts Institute); **Vladimir Boldyrev** – Honored Artist of Ukraine, Assistant Professor at the Kharkov State Arts Institute.

Vocal workshops, given by the foreign members of the jury, usually gain great success and have become traditional. The second FIAVIC, held in the town of Alchevsk (mayor – N.E. **Kirichenko**), has confirmed the high professional level of its participants. Since then vocal intonation has become dominating in the sounding of Rahmaninov's Festivals.

The Third Festival *S. Rahmaninov and Ukrainian Culture*, which was held under the motto: *The Millenniums' Meeting. The Masterpieces of the XXth century*, - presented vocal art lovers an unforgettable musical evening, dedicated to the memory of People's

---

Artist of Ukraine **Nickolay Ogrenitch. Maty Palm**, chairman of the First FIAVIC, made a marvelous duet with accompanist **Yevgeniya Nikitskaya**, laureate to many international contests. And the winners of the contest **Taras Shtonda, Sergey Magera** and **Alexander Zymbalyuk** in the frames of the same Festival realized a wonderful project "Three Basses". Taras Zymbalyuk's concerts have excited great interest ever since, especially – in Kharkov. Mr. Zymbalyuk is an Honored Artist of Ukraine, soloist of the National Opera and Ballet Theatre (Kiev), soloist of the Bolshoi theatre (Moscow), his accompanist is Svetlana Pronenko, laureate to many international contests.

The laureates and prize holders of the First and Second FIAVICs took part in the international festivals *Kharkov Assemblies, Summer Musical Evenings* (Kiev), *Visiting Ayvasovsky* (Feodosiya), gave numerous concerts in the towns and cities of Ukraine and abroad. Two concerts *The Golden Voices of Ukraine* (a chamber and a symphony ones) became the culmination of these tours and adorned the program of the Fourth Rahmaninov Festival (2001), dedicated the 125th anniversary of **Ivan Alchevsky's** birthday. The holders of these divine voices are: Inga Martynova, Lyliya Grevzova, Anzhelina Shvachka, Oksana Dikaya, Ling Vu Guo, Nickolay Shulyak, Dmitriy Popov, Victor Dudar, Stanislav Trifonov, Dmitriy Ageyev, Ivan Nosik, Valeriy Regrut, Vitaliy Ishutin, Dmitriy Grishin, Zhanna Nimenskaya, Anastasiya Kuzyurenko-Moskvina, Pyotr Morosov, Yelena Podus, Alla Posnyak, Yelena Starikova, etc. Finally, the Fifth Rahmaninov Festival realized another magnificent project - *All Rahmaninov's Romances* (the author of the project is **Yevgeniya Nikitskaya**, chairperson of the Chair for the Accompanist's Skill, laureate to numerous international contests). The three unforgettable concerts gave a chance to hear such brilliant Kharkov singers, Honored Artists of Ukraine, as L. Velichko, Y. Soboleva, V. Boldyryev; laureates to international contests – I. Sahno, L. Sidenko, T. Garmash, O. Gopka, Z. Nimenskaya, P. Bondarenko.

The vocal concerts of the Festival presented The following People's Artists of Ukraine: **Valentina Arkanova, Yelena Romanenko, Irina Yatzenko**; Honored Artists of Ukraine: **Vladimir Boldyryev, Yuriy Daniltchishin**; laureates to international contests: **Natalya Grebenyuk, Tamara Garmash, Igor Sahno**. One of the bright moments of the Festival was the the performance of the People's Artist of the USSR **Nickolay Manoylo** and the People's Artist of Russia **Irina Zhurina**, soloist at the Bolshoi Theatre.

According to the Festival's conception, ecclesiastical choir music takes a considerable part of the concerts programs. The brilliant performance of the ancient-Russian company *Sirin* turned out to be a marked phenomenon of the *First Rahmaninov Festival*. The company, supervised by **Andrey Kotov**, was formed in 1989 by a group of young Moscow musicians and is consolidated by the idea of the rebirth of ancient Orthodox singing traditions. Giving its first performance in Ukraine, the company produced ancient-Russian ecclesiastic singings of the xiv-xviiith centuries in its program *A Verse about the Radiant Paradise*. The Fourth Festival acquainted Kharkovites with the chamber choir *Kiev* under the supervision of **Nickolay Gombditch**, Honored Arts Worker. The choir dedicated its performance to the 250th anniversary of D. Bortnyansky. This unique company actively plays on tour in European countries and makes a huge contribution to the process of rebirth and development of the national choir culture.

Many Kharkov artists and companies participated in the *Rahmaninov days*. Among them – the Chamber choir of Kharkov Philharmonic Society, laureate to the First All-Ukrainian N. Leontovitch Choirs Contest (artistic instructor and conductor – **Prof. Vyacheslav Palkin**, People's Artist of Ukraine, laureate to the National Taras Shevchenko Prize of Ukraine). One of the Chamber choir's performances was rending Rahmaninov's cantata *Spring*, which was prepared specially for the Festival (1998) and was performed in Kharkov for the first time. A special treaty of the program was *The Choir Olympus* at the Fifth Festival (2003), which suggested, as usual, choir pieces by Ukrainian, Russian and foreign composers, masterpieces of ecclesiastical music.

The following choirs also participated in the Festival: the choir of Svyatopokrovskiy Monastery, laureate to the International Contest of Church Orthodox Music (precentor – **Vladimir Boyko**); the ecclesiastic musical company *Sretenye*, laureate to international festivals and the choir of Tryohsvyatitelskiy temple (artistic instructor – **Igor Sahnno**); the children choir *Vesenniye Golosa* (artistic instructor – **Prof. Sergey Prokopov**, Honored Arts Worker of Ukraine), laureate to the All-Ukraine N. Loentovitch Choir Contest; the students' choir of the Kharkov State Academy of Culture (artistic instructor and conductor – **Academician Vasily Irha**, Honored Arts Worker of Ukraine); the women's choir of the Kharkov Musical College named after B. Lyatoshinsky (artistic instructor and conductor – **Alexey Koshman**, Honored Arts Worker of Ukraine). We would like to give special attention to the performance of the students' choir of the Kharkov State Arts Institute named after I.P. Kotlyarevsky, who prepared beyond their curriculum and with inspiration performed Rahmaninov's *Vsenoshchnoye Bdeniye* at the closing of the Fifth Festival (the choir supervisor – **Andrey Sirotenko**, laureate to an international contest, soloist – **Maxim Paster**, laureate to international contests, soloist of the Bolshoi Theatre (Moscow)).

We would like to express our gratitude to the orchestras and conductors, who constantly cooperate with the Festival: the symphony orchestra of Kharkov Regional Philharmonic Society (conductors: **Yury Yanko**, laureate to an international contest; **Anatoly Kalabuhin**, People's Artist of Ukraine; **Victoria Zhad'ko**; **Igor Palkin**, Honored Artist of Ukraine); Kharkov Youth Symphony Orchestra *Slobozhansky* (conductors: **Gabriel Heine** (USA); **Rashid Nigmatullin**, Honored Artist of Ukraine; **Shaliko Paltadzhyan**, Honored Arts Worker of Ukraine); the chamber orchestra of KSAI (artistic instructor – **Prof. Suren Kacharyan**, Honored Arts Worker of Ukraine); the symphony orchestra of Byelgorod Philharmonic Society (conductor – **Alexander Shadrin**). Each Festival presents its listeners a first night. In the light of the last fact we would like to express our deep gratitude to Herman Makarenko (Kiev), Honored Arts Worker of Ukraine, who greatly assisted organizing a concert, dedicated to the memory of a prominent Ukrainian composer **Vitaly Gubarenko**, People's Artist of Ukraine.

The annual *Rahmaninov Days* are a unique opportunity for new creative meetings and acquaintances, time to putting daring experiments and original ideas into life. For example, the audience heard brilliant concerts of the classes of **Natalya Myelnikova** (piano), Honored Arts Worker of Ukraine, and **Vladimir Dotzenko** (guitar), Honored Artist of Ukraine, who integrally presented their pedagogical skill. The International Scientific Symposium *S.V. Rahmaninov: At the Change of Centuries* (supervisor – **Prof.**

Lidiya Shubina, chairperson of the Chair for the History of Music), and the Scientific Conference *The Alchevskys and the Rebirth of Ukrainian National Idea* (supervisor – Ass. Prof. **Larisa Trubnikova**) have become real enjoyment for researchers and admirers of the creative activity of the outstanding Russian composer and the brilliant Ukrainian singer. Starting VIth Rachmaninov festival it was held the musicological master-class for the first time. Master-class was held by professor from Moscow conservatoire, doctor of Arts **Valentina Holopova**. The staging of Rahmaninov's opera *A Thrifty Knight* at the Kharkov Puppet Theatre is marked with originality. The unusual "puppet" variant of the musical performance was carried out under the idea of the Festival's manager by the students of KSAI and under the supervision of **Leonid Popov**, Honored Arts Worker. We are pleased to mention that this performance has more than once received prizes at International Puppet Festivals. The audience also admired the evenings of piano improvisations *Rahmaninov and Jazz*, organized by Sergey Davydov, laureate to International Jazz Contests and Festivals. This fruitful project received a logical sequel at the Fifth Rahmaninov Festival in the concert *Volk. Rahmaninov. Jazz*, which was put into life by **Natalya Drozhzhina**, **Maxim Paster**, **Sergey Davydov**, the *Stozhary* company and the *Try plus Dva* company (supervisor – **Prof. Igor Snyedkov**). Starting with VIth festival an assantial member of jazz concert became the master of Ukrainian stage, People's artist of Ukraine, professor, academic **Oleksandr Litvynov**.

As an artistic phenomenon of our time, the Festival *S. Rahmaninov and Ukrainian Culture* not only contributes into the appearing of new creative projects "in its own frames", but itself is a part of greater culture phenomena. For example, in 1999 it became one of the comprising parts of the *Festival of the Festivals* – a magnificent action, devoted to the memory of **A.S. Pushkin**, and it ran under the motto *The soul is in the sacred Lyre*. In 2001 the Fourth Rahmaninov Festival comprised a series of projects of a large-scale culture event, dedicated to the 10th anniversary of Ukraine's Independence – *The Elite of Ukraine: the Year of the Alchevskys*. The event united several anniversaries: the 125th anniversary of **Ivan Alchevsky's** birthday (I. Alchevsky was a world-known singer and glorified Ukrainian aart of singing); the 100th anniversary of his father's death – **Alexey Kirillovitch Alchevsky's** (a famous financier, banker, town builder, mines owner, patron of art, honorary citizen of St.-Petersburg); and the 160th anniversary of the birthday of the singer's mother – **Hristina Danilovna Alchevskaya**, a prominent enlightener and teacher, vice-president to the International Enlightenment League in Paris.

Year by year the Festival sets higher standards for its professional level, bringing strong benefit as a huge workshop. "Broadening its sounding world", the Festival broadens the circle of its admirers and friends, the geography of its participants. Only the First Rahmaninov Festival "brought" onto Kharkov stages more than 100 executors and performers in its 17 concerts. The official recognition of Rahmaninov's festive have become the attention, greetings and gratitude of **V. Ashkenasy** – President of the All-World Rahmaninov Society, and also Russian Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary to Ukraine: **Y.V. Dubinin** (1998), **I.P. Aboimov** (1999-2000) and **V.S. Chernomyrdin** (2001-2003). A special sounding to the Third Festival gave a greeting telegram from the Minister of Foreign Affairs of Russia **I.S. Ivanov** (2000). The organ-

---

izers of the Festival *S. Rahmaninov and Ukrainian Culture* are especially grateful to the Consulate of Russia in Kharkov, and in particular – to its head Mr. **A.I. Yakovlev**; also to the consuls **A.M. Korsun**, **G.F. Safonov** and **V.I. Filipp**. It is quite interesting that the First Rahmaninov Festival took place at the same time as the opening of the Consulate General of Russia in Kharkov and in a way marked this event.

The Festival's organizers hope that in the new millennium the great S. Rahmaninov's brilliant music, as well as that of other prominent Russian and Ukrainian composers will gather its admirers on the grounds of Kharkov, uniting people by common Good and Humanism. And the deep roots, connecting the history and culture of Ukraine and Russia, will continue inspiring the creativity of the present generation of these two countries.

* * *

Since 1998 ten International festivals *S. Rahmaninov and Ukrainian Culture* have been held in Kharkov (Ukraine). In the terms of the festivals five scientific and theoretical symposia took place with the following publication of five issues of scientific works: *S. Rachmaninov at Centuries Edge*. Six International Contests of Vocalists named after Ivan Alchevsky, *Alchevsky-Debut* were also held.

Welcome to Kharkov!

НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД НА ЧЕСТЬ СІМ'І АЛЧЕВСЬКИХ
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КОМПОЗИТОРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ВСЕУКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА СПІЛКА

код екземпляра

444576

С. РАХМАНІНОВ: на зламі століть

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 135-РІЧЧЮ
ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ С. В. РАХМАНІНОВА

Випуск 5

**Загальне й особливе
в культурі**

*Уз каменю предки живи
Задки любви
Музыка
устраивает,
Но в сердце - Мелодия
В. Лозовый МАИ*

Харків
2008

Редакційна колегія:

Лозовой В. О. – (голова) доктор філософських наук, професор Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого.

Кравцов Т. С. – доктор мистецтвознавства, професор Харківського державного університету мистецтв імені І.П.Котляревського, заслужений діяч мистецтв України.

Рощенко-Авер'янова О. Г. – доктор мистецтвознавства, професор Харківського державного університету мистецтв імені І.П.Котляревського.

Трубінікова Л. М. – (заступник голови) кандидат мистецтвознавства, професор Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, заслужений діяч мистецтв України.

Холопова В. М. – доктор мистецтвознавства, професор Московської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв Росії.

Черкашина-Губаренко М. Р. – доктор мистецтвознавства, професор Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського, академік Академії музики України.

Шило О. В. – доктор мистецтвознавства, професор Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого.

Рецензенти:

Очеретовська Н. Л. – доктор мистецтвознавства, професор Харківського державного університету мистецтв імені І.П.Котляревського.

Пугач Б. Я. – доктор філософських наук, професор Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна.

Медушевський В. В. – доктор мистецтвознавства, професор Московської державної консерваторії імені П.І.Чайковського.

Відповідальний редактор-укладач:

Трубінікова Л. М. – кандидат мистецтвознавства, професор Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, заслужений діяч мистецтв України.

Р27 С.Рахманінов: на зламі століть (вип. 5): Збірка матеріалів Міжнародного симпозиуму «С.Рахманінов: на зламі століть» / Під ред. кандидата мистецтвознавства, професора Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, заслуженого діяча мистецтв України Трубінікової Лариси Миколаївни. – Харків, СПДФО Носань В.А., 2008. – 496 с. ISBN 978-966-372-220-7.

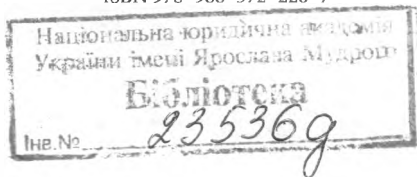
В збірці надруковані матеріали Міжнародного симпозиуму «С.Рахманінов: на зламі століть», який було проведено в рамках X Міжнародного фестивалю «С.Рахманінов та українська культура» (2008) кафедрою культурології Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, Благодійним фондом на честь сім'ї Алчевських, Харківським регіональним відділенням Національної спілки композиторів України в співдружності з Всесвітнім Рахманіновським товариством.

Зміст статей присвячений вивченню феномену особистості та творчості С.Рахманінова (розділ 1), деяким аспектам проблеми загального й особливого в культурі (розділ 2).

Призначається музикантам-професіоналам, культурологам, філософам, соціологам, юристам та широкому колу читачів.

ISBN 978-966-372-220-7

© Автори статей, 2008

РОЗДІЛ І.

С. РАХМАНІНОВ ТА УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

<i>Медушевский В. В.</i> Онтологические основоположения музыкальной формы	7
<i>Демченко А. И.</i> С. В. Рахманинов в диалоге с XX столетием	34
<i>Бекетова Н. В.</i> Сергей Рахманинов: феномен рубежного гения.....	37
<i>Роценко-Аверьянова Е. Г.</i> Вторая симфония С. В. Рахманинова – 100 и 1 год спустя: размышление по интерпретации Николая Сукача	60
<i>Новицкая Л. П.</i> Музыка Рахманинова – безмолвный зов, несомый звуком. Кода или прелюдия эпохи человека мыслящего?.....	73
<i>Ханнанов И.</i> Этюд-картина «Красная Шапочка» Сергея Рахманинова: семейозис эмоциональной правды и структура музыкального знака.....	111
<i>Скафтымова Л. А.</i> Романсы С. В. Рахманинова оп. 38: некоторые особенности творческого процесса.....	127
<i>Скурко Е. Р.</i> Творчество С. В. Рахманинова и некоторые проблемы развития национальных музыкальных культур	132
<i>Фролов С. В.</i> С. В. Рахманинов. «Колокола»: опыт контекстного дискурса	139
<i>Дубровская Г. Н.</i> Литургическая символика в фортепианном творчестве С. В. Рахманинова.....	152
<i>Ковалев А. Б.</i> Литургия св. Иоанна Златоуста С. В. Рахманинова: к проблеме лично-творческого воплощения богослужебного чина	161
<i>Рябчун И. В.</i> Вариации на тему Корелли С. В. Рахманинова как музыкальное произведение XX столетия	172
<i>Антипов В. И.</i> Проблемы современного рахманиноведения	183
<i>Антипов В. И.</i> Сергей Рахманинов и Антон Веберн.....	187
<i>Тимофеев Ю. И.</i> Межрегиональный Шаляпинский центр.....	193
<i>Пономаренко Ю.</i> Рисунки Ф. И. Шаляпина	196
<i>Ропотаренко Y.</i> Chaliapin's pictures	200
<i>Черкашина-Губаренко М. Р.</i> Мученица нашего часу.....	202
<i>Кравцов Т. С.</i> Богатырев и первые «богатыревцы»: музыкально-исторический очерк	207
<i>Бахмет Т. Б.</i> Ангел-хранитель, или история одной дружбы: письма И. М. миклашевского к Г. А. Тюменевой.....	223
<i>Сердюк О. В.</i> «Легенда про Йосипа» Рихарда Штрауса в руслі пошуків режисерського театру XX століття	251
<i>Дарда В.</i> Российский композитор Владислав Панченко. Штрихи к портрету.....	254
<i>Костіна Л. М.</i> Зміст професійної діяльності вчителя музики	260

Уманець О. В. Концептуальна варіабельність фаустіанської тематики в російському та європейському мистецтві XIX – початку XX ст.	265
--	-----

РОЗДІЛ II.

ЗАГАЛЬНЕ Й ОСОБЛИВЕ В КУЛЬТУРІ

Лозовой В. О. Культура як об'єкт системного аналізу	275
Шило А. В. Проблематика стиля в теорії і практиці мистецтва Нового Времени	276
Панова М. В. Штрихи к портрету художника и ученого	286
Анучина Л. В. , Грицаненко В. Г. Валентин Грицаненко – художник гонічного позиціонування (спроба самопортретування у третій особі)	302
Минаков С. Космос Владимира Носана	306
Minakov Stanislav Cosmos of Vladimir Nosan	307
Пивоваров В. М. Українська культура як оберіг духовності	313
Савченко Г. С. Мораль і мистецтво в духовному просторі культури	315
Немцова В. С. Творчество Е. Ф. Жердзницкого: связь времен и поколений	321
Сідак Л. М. Святомихайлівський Золотоверхий монастир – історія криз століття	333
Невечеря С. А. Уроки музики для философии	338
Таркова С. А. О влиянии музыки на чувственно эмоциональную сферу человека	344
Бурлука Е. В., Гизимчук Е. А. Эстетико-художественное самообразование: к постановке проблемы	348
Ценко М. Б. Этикет как средство гармонизации нравственных отношений ...	358
Шумейко О. А. Комічне як проблема сучасної лінгвістики	363
Лисенко О. А. До проблем української термінології (лексико-семантичний аспект запозичень)	370
Анучина Л. В., Стасевская О. А. Криминальная субкультура в системе культуры украинского общества	377
Коваленко І. І. Про деякі аспекти вивчення аксіосфери права	382
Колесников М. П. Проблемы когерентности полей свободы личности	387
Шутенко О. В. Поиски «Святого Грааля» или стремление к справедливости в праве	395
Еськова Л. А. Диалогический синтез христианского и языческого в музыке и живописи Ренессанса	398
Трубнікова Л. М. Рахманіновська столиця	401
Trubnikova L. "S. Rahmaninov and Ukrainian Culture" Festival	417
Трубнікова Л. М. Іван Алчевський та міжнародні конкурси вокалістів його імені	424
ДОДАТКИ	436
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	490